

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

„Затверджено”
Голова приймальної комісії
О. Я. Чебикін
_____ 2021 р.

Програма
фахового випробування з педагогіки та окремих методик
для вступу на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
(на базі ОКР «Молодший спеціаліст»)
013 Початкова освіта

Одеса - 2021 р.

Вступне фахове випробування з педагогіки і окремих методик початкової освіти передбачає визначення рівня знань та умінь абітурієнтів, що здобули ОКР «молодший спеціаліст» та бажають здобути освіту за ступенем «бакалавр». Відповідно до Правил прийому абітурієнти проходять фахове випробування з наступних навчальних дисциплін: «Педагогіка», «Дидактика», «Теорія та методика виховання», «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі», «Методика навчання природничої освітньої галузі», «Методика навчання мистецької освітньої галузі». Мета фахового випробування – визначити глибину знань з педагогічних і методичних дисциплін, професійні уміння і навички в обсязі ОКР «молодший спеціаліст».

Метою екзамену є виявлення знань з основ методології педагогіки, а саме основні положення закону України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти в Україні, Державного стандарту початкової загальної освіти; оволодіння основними педагогічними категоріями, закономірностями та принципами, методами та прийомами навчання і виховання молодших школярів, основними формами організації навчально-виховного процесу в сучасній початковій школі; знання критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів тощо.

Тестові завдання містять 2 варіанти по 25 питань. На написання тестових завдань відводиться 1 година. Одна правильна відповідь з 1 по 5 питання оцінюються в 20 балів, з 6 по 25 питання – 5 балів кожна.

I. «Педагогіка»

Предмет і завдання педагогіки. Основні поняття (категорії) педагогіки. Система педагогічних знань. Розвиток особистості учнів початкових класів. Чинники формування особистості. Процес розвитку особистості. Система освіти і виховання в Україні. Вікова періодизація у педагогіці. Психолого-педагогічна характеристика дітей молодшого шкільного віку. Індивідуальні особливості та їх врахування у вихованні та навчанні молодших школярів. Розвиток, виховання, навчання дітей шестирічного віку. Видатні педагоги про початкову освіту.

II. «Дидактика»

Предмет і завдання дидактики. Перебудова змісту навчання в 1-4 класах. Основні категорії дидактики. Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів 1-4 класів. Навчання як двобічний процес спільної діяльності вчителя і учнів початкових класів. Основні функції навчання та його рушійні сили. Основні етапи оволодіння знаннями. Мотивація учіння школярів. Принципи навчання. Принцип виховуючого характеру навчання. Принцип науковості навчання. Принцип систематичності і послідовності навчання. Принцип наочності навчання. Принцип свідомості і активності навчання учнів початкових класів. Принцип міцності знань, умінь і навичок. Принцип доступності навчання учнів початкових класів. Принцип індивідуалізації навчання. Наукові основи перебудови змісту початкової освіти в сучасній

школі. Навчальні предмети в початкових класах і їх функції. Навчальний план для початкових класів загальноосвітньої школи. Навчальні програми для початкових класів. Навчальні підручники і посібники для початкової школи. Загальні поняття про методи навчання. Методи навчання за джерелом знань. Методи навчання за характером пізнавальної діяльності учнів. Форми організації навчального процесу. Урок — основна форма організації навчального процесу. Різні підходи до структури форми уроків у початкових класах. Підготовка учителя до уроку та її основні етапи. Підготовка учителя початкових класів до нетрадиційних уроків. Навчальні екскурсії як форма організації навчального процесу. Тематичне і поурочне планування навчального матеріалу. Самостійна робота учнів, домашнє навчання. Функції перевірки і оцінки знань, умінь і навичок учнів.

III. «Теорія та методика виховання»

Суть процесу виховання учнів початкової школи. Учасники процесу виховання учнів початкових класів. Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Загальні методи виховання та їх класифікація. Методи організації діяльності дітей та формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання позитивної поведінки і діяльності молодших школярів. Особистість і колектив. Колектив як об'єкт і суб'єкт виховання. Педагогічне керівництво процесом формування дитячого колективу. Методика формування колективу. Формування основ наукового і національного світогляду. Моральне виховання молодших школярів. Моральне виховання у позакласній роботі. Трудове виховання як актуальна проблема виховання. Трудове виховання у навчальній і позакласній роботі. Система естетичного виховання учнів початкових класів. Фізичне виховання у формуванні всебічно-розвинутої особистості учнів 1—3(4) класів. Педагогічна допомога учнівським організаціям у організації діяльності молодших школярів. Позакласне навчання і виховання. Позакласна виховна робота з учнями початкових класів на засадах народної педагогіки. Нетрадиційна позакласна навчально-виховна робота. Педагогіка народознавства у вихованні молодших школярів. Позашкільне навчання і виховання. Гурткова робота молодших школярів. Взаємозв'язок школи, сім'ї та громадськості по вихованню учнівської молоді. Педагогічне керівництво вихованням дітей у сім'ї. Вдосконалення підготовки дитини до школи в умовах сім'ї. Робота учителя початкових класів з батьками дітей. Психолого-педагогічний аналіз помилок сімейного виховання та подолання причин, що їх породжували. Виховні функції учителя початкових класів.

IV. «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі»

Методика викладання української мови як педагогічна наука. Методика викладання мови — педагогічна наука; форми наукових досліджень. Наукові основи методики початкового навчання: психолого-педагогічні основи початкового навчання рідної мови; мовознавчі й літературознавчі відомості в

методиці викладання мови. Принципи, методи і прийоми методики викладання рідної мови. Методика навчання грамоти. Психологічні і лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Короткий огляд методів навчання грамоти. Класифікація методів за мовними одиницями (буквені, звукові, складові, цілих слів), видами розумової діяльності (аналітичні, аналітико-синтетичні, синтетичні). Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти, розроблений К.Д.Ушинським, удосконалення цього методу послідовниками. Характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу. Прийоми звукового синтезу. Основні періоди й етапи навчання грамоти. Добукварний період. Розвиток мовлення. Формування в учнів фонематичного слуху. Розвиток умінь здійснення мовного аналізу. Підготовка руки дитини до письма. Букварний період. Етапи букварного періоду. Особливості першого етапу. Опрацювання звуків і букв на другому етапі. Методика ознайомлення учнів з новим звуком, його характеристикою та буквою, якою позначають цей звук, її алфавітною назвою. Методика роботи з букварем. Система опрацювання матеріалу сторінок букваря. Словникові та словниково-логічні вправи в букварний період. Прийоми пояснення значень слів. Методика навчання письма в букварний період. Організаційні й гігієнічні умови навчання письма. Види робіт з письма в букварний період. Структура уроку письма на вивчення нової букви. Коло умінь і навичок, які учнів отримують в букварний період. Розвиток мовлення і мислення на уроках навчання грамоти. Робота над удосконаленням звуковимови. Збагачення словникового запасу учнів. Робота над реченням і зв'язним висловлюванням. Післябукварний період. Завдання післябукварного періоду. Структура уроків читання і письма в цей період. Методика розвитку мовлення учнів. Основні методи і прийоми формування в учнів початкових класів елементарних уявлень про: мову як знакову систему; виникнення мов світу; основні функції мови; мовлення як мову в дії, в спілкуванні між людьми; діалогічне та монологічне мовлення; етику мовлення, форми мовлення. Значення і завдання розвитку усного мовлення. Види вправ з розвитку усного мовлення. Прийоми розвитку етики мовленнєвої поведінки. Завдання і прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Види навчальних монологів. Методика формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті. Прийоми ознайомлення учнів з типами текстів: розповідь, опис, міркування. Прийоми формування в учнів уявлень про стилі українського мовлення. Прийоми розвитку вміння добирати мовні засоби для стилістично диференційованих висловлювань. Переказ як складова частина системи розвитку мовлення молодших школярів. Класифікація переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання. Методика поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прийоми підготовки до написання переказу. Твір як складова частина системи розвитку мовлення. Класифікація творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні

тексту, розміром, метою виконання. Прийоми підготовки учнів до написання творів. Методика роботи над побудовою твору, розкриттям теми, складанням плану. Прийоми використання опорної групи лексики для написання твору. Методика роботи над словосполученням і реченням. Методи і прийоми, які забезпечують систему роботи над елементами синтаксису та пунктуації. Методика розкриття понять: речення, словосполучення, член речення, основа речення, підмет, присудок, головні, другорядні, однорідні члени речення, розділові знаки в реченні. Методика синтаксичного розбору речення. Методика класного читання. Виховне, освітньо-пізнавальне значення читання в початкових класах. Короткий історико-критичний огляд методів класного читання. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Методика проведення голосного та мовчазного читання. Прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Критерії виявлення свідомого читання. Прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного. Вимоги до правильного читання, умови його забезпечення. Прийоми запобігання типовим помилкам і методика виправлення їх у роботі над літературними жанрами. Прийоми удосконалення швидкості читання, критерії його вимірювання та умови розвитку. Прийоми формування та удосконалення виразного читання, дидактичні умови його забезпечення. Етапи роботи над художнім твором. Основні завдання етапу первинного та вторинного синтезу. Методика опрацювання народних та авторських казок відповідно до їхніх тематичних особливостей. Методика вивчення байок, прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів, мовних засобів. Методика вивчення віршів з урахуванням їхніх видових і змістових особливостей. Методика опрацювання науково-популярної статті та нарису. Види наочності на уроках читання, методика її використання. Структура уроків читання на вивчення нового матеріалу та узагальнення знань. Методика позакласного читання. Завдання та організація позакласного читання в початкових класах. Форми керівництва позакласним читанням. Три етапи формування читацької самостійності учнів, завдання кожного з них. Види уроків позакласного читання, їхній зміст та основні завдання. Облік і оцінка знань з позакласного читання. Методика вивчення елементів фонетики та графіки. Методика вивчення фонетики у тісному взаємозв'язку з орфоепією та графікою. Методика повторення фонетичних знань, набутих учнями в період навчання грамоти. Методика розкриття взаємозв'язку в знаннях фонетики і графіки, орфоепії та орфографії. Значення і завдання роботи над морфемною будовою слова. Прийоми розкриття понять: споріднені слова, основа слова, закінчення, корінь, префікс, суфікс, спільнокореневі слова. Методика часткового та повного морфемного аналізу слів, його зв'язок зі звуко-буквеним, орфографічним і словотворчим аналізом. Значення граматичних знань для засвоєння орфографії. Обсяг знань з граматики, принцип розташування граматичного матеріалу за роками навчання. Методика формування у молодших школярів уявлень про частини мови на основі встановлення їхньої семантики, граматичних ознак і синтаксичної ролі. Методи та прийоми, які забезпечують систему логічної роботи над

іменником, прикметником, дієсловом. Методика часткового та повного морфологічного аналізу слів. Методика опрацювання орфографічних правил, дидактичні умови їхнього засвоєння. Види орфографічних вправ, методика їхнього проведення. Диктанти, їхні види, методика проведення, оцінювання. Методика опрацювання помилок, виявлених у диктантах. Облік помилок, методика роботи над їхнім подоланням. Прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найуживанішими синонімами, антонімами, багатозначними словами, поширеними омонімами, фразеологічними одиницями. Види лексичних вправ, методика їхнього виконання. Методика організації позакласної роботи з мови в початкових класах, спрямованої на розвиток образного мовлення. Види позакласної роботи, методика її проведення.

V. «Методика навчання природничої освітньої галузі»

Методика викладання природознавства - педагогічна наука; її предмет, завдання, методи дослідження; зв'язок з іншими науками. Зародження методики викладання природознавства. Перший підручник з природознавства В.Ф.Зуєва; О.Я.Герд - основоположник методики викладання природознавства. Внесок В.П.Вахтерова, Д.Д.Семенова, К.Д.Ушинського у розвиток методики викладання природознавства як педагогічної науки. Погляди С.Ф.Русової, В.О.Сухомлинського на викладання природознавства. Освітньо-виховні завдання природознавства. Навчально-виховні завдання курсу природознавства в початкових класах. Розвиток пізнавальних здібностей учнів, їх логічного мислення, довільної уваги, спостережливості, творчих задатків у процесі навчання природознавству. Виховання в учнів у процесі навчання природознавству. Естетичне, екологічне, моральне, трудове, патріотичне виховання. Розвиток в учнів бережного ставлення до природи. Пропедевтична роль курсу природознавства. Зміст, принципи підбору навчального матеріалу з природознавства. Краєзнавчий підхід у вивченні природознавства. Загальні і специфічні принципи підбору навчального матеріалу з природознавства. Міжпредметні зв'язки в курсі природознавства. Процес засвоєння природничих знань: сприймання, формування уявлень, понять. Система природничих понять та уявлень в початкових класах, умови формування і розвитку. Міжпредметні зв'язки: вікова і педагогічна психологія (психологічні особливості молодшого школяра, формування наукових понять, розвиток теоретичного мислення), педагогіка (зміст освіти). Методи навчання природознавству. Три сторони методу: джерело знань, діяльність учителя (викладання), пізнавальна діяльність школярів (учіння). Класифікація методів навчання. Характеристика словесних методів (розповідь, бесіда, пояснення та ін.). Недоліки словесного викладання. Характеристика наочних методів: демонстрація натуральних посібників, дослідів, кіно- та діафільмів, схем та ілюстрацій. Вимоги до застосування у викладанні природознавства. Практичні методи навчання природознавству. Види практичних методів, їх характеристика: спостереження, лабораторно-

практичні роботи, опис чи визначення природних об'єктів. Система самостійних робіт з приладами: компасом, термометром. Практичні роботи в класі і на навчально-дослідній ділянці. Специфіка організації роботи дітей з підручником, науково-популярною літературою, щоденниками спостережень, календарями природи і праці. Методичні прийоми. Міжпредметні зв'язки. Організаційні форми навчання природознавству. Класифікація форм навчання природознавству. Урок - провідна форма навчально-виховної роботи з природознавства. Функції уроку і основні вимоги до нього. Характеристика типів уроків з природознавства: предметні, комбіновані, узагальнюючі. Взаємозв'язок типу і структури уроку. Поняття про макро- і мікроструктуру уроку. Екскурсії по вивченню природи, її місце і значення в процесі навчання молодших школярів. Позаурочна робота з природознавства. Домашня робота з природознавства. Принципи перспективного і тематичного планування. Особливості навчання природознавству в малокомплектній школі. Організаційні форми і методи навчання природознавству в малокомплектній школі. Однопредметні і однотемні уроки. Матеріальна база навчання природознавству. Значення матеріальної бази навчання природознавству. Відділ природознавства в кабінеті початкових класів, дидактичні вимоги до відбору і розміщення в ньому обладнання і наочних посібників. Куток живої природи. Географічний майданчик. Навчально-дослідна ділянка.

VI. «Методика навчання мистецької освітньої галузі»

Урок образотворчого мистецтва в школі. Роль мистецтва у формуванні особистості учнів та їх художньо-естетичне виховання. Єдність навчання, виховання та розвитку на уроках образотворчого мистецтва. Вимоги до вчителя образотворчого мистецтва. Поняття про основні та похідні кольори. Психофізичний вплив кольору на людину. Колір у мистецтві. Вікові особливості сприйняття і відображення кольору в образотворчій діяльності дітей молодшого шкільного віку. Питання методики керівництва колірним вихованням дітей. Ознайомлення з теплою та холодною групою кольорів. Тепла та холодна група кольорів. Вплив теплої та холодної групи кольорів на людину. Методика керівництва колірним вихованням дітей. Виразальні можливості кольору. Особливості сприйняття та відображення кольору в образотворчій діяльності дітей молодшого шкільного віку. Розвиток у учнів почуття кольору. Методика керівництва роботою учнів. Формування в учнів композиційного мислення та почуття. Сюжетно-тематична композиція в курсі образотворчого мистецтва в початкових класах. Сюжетно-тематична композиція як вид художньої діяльності. Види сюжетно-тематичної композиції. Методика керівництва роботою учнів. Виразальні можливості сконструйованої об'ємної форми з частин. Конструювання і моделювання на уроках образотворчого мистецтва. Паперопластика. Вид «замків». Поняття про симетричну форму та усвідомлення форм осі симетрії та її побудови. Поняття про симетричну форму. Види симетрії. Характеристика виразності силуету. Сюжетно-тематична композиція. Розвиток творчої уяви, вміння

оперувати відомими образами під час створення нових художніх образів. Використання в навчанні образотворчому мистецтву техніки «плямографія». Форми та методи роботи. Питання методики керівництва роботою дітей в техніці «плямографія». Ознайомлення з технікою роботи акварельними фарбами та пастеллю Техніка роботи акварельними фарбами. Техніка роботи пастеллю. Контрастне сполучення насичених кольорів. Гармонія споріднених і м'яких контрастних колірних тонів. Методика керівництва роботою учнів. Виразальні можливості силуетної форми тварин, фігури людини. Зображення людини і тварин у програмах образотворчого мистецтва. Порівняльний аналіз методів навчання зображення людини (тварин). Необхідність навчання школярів зображенню людини і тварин. Поняття про декоративну переробку реальної форми. Характеристика закономірностей декоративної мови. Особливості декоративного образу. Методика керівництва прикладною діяльністю учнів. Створення іграшки по типу народної. Народне декоративно-прикладне мистецтво. Ліплення іграшки по типу народної. Способи ліплення. Методика керівництва роботою учнів

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 424 с.
2. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кременя. Тернопіль: Навч.книга, 2004. 384 с.
3. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єріна Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
4. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукового дослідження: навч. посібник. К.: Видавничий дім „Професіонал”, 2008. 240 с.
5. Копаєва Є.В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Дніпропетровськ, ДПК ДНУ, 2010. 112 с.
6. Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів: підр. К. : Знання, 2006. 334 с.
7. Левківський М. В. Історія педагогіки: Підручник. Київ, Центр навчальної літератури. 2003. 360 с.
8. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. Харків: «ОВС», 2002.
9. Любар О. О, Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки: Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 447 с.
10. Максимюк С. П. Курс лекцій з педагогіки. Рівне, 2002.
11. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посіб. К.: Вікар, 2003. 335 с.
12. Микитюк М. Б. Історія педагогіки: Підр. для вузів. К.: Вища школа, 2003. 305 с.

13. Пащенко Д. І. Генезис гуманістичних ідей у педагогіці. К.: Наук.світ, 2001. 278 с.
14. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
15. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. М., 2008.
16. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: Навчально-виховний процес-методичний посібник для керівників шкіл. Харків: Веста, Ранок, 2002. 128 с.
17. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.
18. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн.1, 2: Навч. посіб. / За ред. О.В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2006. 424 с.
19. Фіцула М. М. Педагогіка. Підр. для студ. вузів. К.: Академвидав., 2005. 560 с.
20. Цехмістрова Г. С. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. 2-е видання. Доповнене. К.: Видавничий Дім "Слово", 2012. 352 с.
21. Цибульов П. М. Основи інтелектуальної власності. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 340 с.
22. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика наукового дослідження: підр. К. : Знання, 2008. 310 с.
23. Щербань П. Н. Прикладна педагогіка: Навч. мет. посіб. К.: Вища шк., 2002. 215 с.